ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

« Եթէ չկայ մեռելներու յարութիւն՝ ուրեմն Քրիստոս յարութիւն առած չէ: Իսկ եթէ Քրիստոս յարութիւն առած չէ՝ ի զուր է մեր քարոզութիւնը, ի զուր է նաեւ ձեր հաւատքը»--Ա.Կորն.ԺԵ.14:

Բոլոր ճշմարտութիւնները, նոյնիսկ ամենէն անտրամաբանական կարծուած հարցերը իրենց արդարացումը կը գտնեն Քրիստոսի Յարութեան մէջ: Քրիստոսի Յարութիւնը մեր գրաւականն է, որ Իրեն հաւատացողները նոյնպէս յարութիւն պիտի առնեն «Ինչպէս որ Ադամով ամէնքը կը մեռնին, այնպէս ալ Քրիստոսով ամէնքը պիտի կենդանանան»--Ա. Կորնթ. ԺԵ.22:

Յարութեան գերագոյն իմաստը ա՛յն է, որ Աստուած կ՛ուզէ մահկանացու մարդը դարձնել յաւիտենական ապրողէակի: Աստուած մարդու ստեղծագործութիւնը տակաւին չէ՛ ամբողջացուցած:

«Քրիստոսի Յարութեան լոյսը նաեւ եկաւ Հայաստան աշխարհ ու պայծառակերպեց կեանքն ու պատմութիւնը մեր ժողովուրդին: Մեր ողջ պատմութիւնը դարձաւ պայքար ու նահատակութիւն՝ ի խնդիր Յարութեան լոյսին պանծացման ու տարածման»-- Արամ Ա. Կաթողիկոս

«Յիսուս Քրիստոսի Յարութեանը կը մնայ գագաթնակէտային իմաստով ամենէն փառապանծ և ներշնչիչ տօնը, փառապսակը Քրիստոսի կեանքին և կտակին»:

Յարութիւնը կը յայտնէ ստեղծագործութեան նպատակը, գոյաբանական պատճառը, թէ ինչու եկած ենք և ուր կը դիմենք: Մարդ իր ապրելատենչը, իր կեանքի իմաստը կը ստանայ Յիսուս Քրիստոսի հրաշափառ Յարութեան լոյսէն:

«Ես եմ յարութիւնը և կեանքը. ան որ ինծի
կը հաւատայ, թէպէտև մեռնի, պիտի ապրի»
--Յարուցեա՛լ Յիսուս--Յով. ԺԱ.25

Ա. Նորատունկեան
Ապրիլ 21, 2006
Թորոնթօ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՌԵԼՈՑ

«Ահա ձեզի խորհուրդ մը կը յայտնեմ»
--Պօղոս Առաքեալ:

Չննենք և հետազօտենք այս խորհուրդը դարերու ընդմէջէն մտքի խորհրդածութիւնով ու ոչ թէ բնազդին թելադրանքներովը:

Աննիւթական ու հոգեղէն խորհուրդները կու գան մեզի տիեզերքի գաղտնիքներու Մեծ Խորհուրդէն: Թափանցելու խիզախ խորացումով ու թեւաբաց հաւատքով: Տիեզերքը իր մէջ կը պարունակէ անհուն մտքի Զօրութիւնն ու Խորհուրդը, այլ խօսքով՝ մարդկային միտքն ու խորհուրդը իրենց մէջ կը պարունակեն տիեզերքի իրականութիւններու նշմարները:

Ստոյգ ու որոշ է, որ մարդկային որոնող միտքը, երբ հաղորդութեան մէջ մտնէ այս անժամանցելի և Անմահ Խորհուրդին հետ, կամ մարդ, իր իմացական հաստոյութեամբ երբ շօշափէ աստուածային զար մանահրաշ Խորհուրդը, այն ժամանակ տիեզերք իր անքննելի խորհուրդ Զօրութեամբ կը վերստեղծէ և կը կերպարանափոխէ մարդկային իմացական և բանական ընդունակութիւնը իր արգաւանդ թելադրական խորհուրդներով և լուսաւորումով: Մարդ՝ հակառակ իր հիւլէական անձուկ սահմանաւորութեան, կը դառնայ ոգեպաշտ մը Հոգեկանին և Գաղափարականին: Իր հորիզոնը կ՛ընդարձակուի և իր հայեացքը կը դառնայ տիեզերական: Մարդու հողեղէն իղձերը կ՛անցնին կաւի և նիւթի եզրէն անդին, դէպի Հոգեկանը: Ընչաւոր փոշին կը սկսի գիտակցիլ և որոնել հոգեկան հարցերը՝ արդարութիւնն ու ճշմարտութիւնը, սէրն ու ողորմութիւնը: Ան իրազեկ կը դառնայ որ այս երեւոյթներուն

ետին, կայ ուրիշ աւելի մեծ իրականութիւններ, դէպքեր, պատահարներ և իրողութիւններ: Իրականութիւններ որոնց մէկ **չնչի՛ն** մասն է որ մեր իմացական շօշափելիքը կը զգայ և մեր աչքերը կը տեսնեն: Այս ներքին տեսողութեան կարողութիւնը կու գայ մարդուն, երբ ան Մովսէս մարգարէի նման, կը մօտենայ բոցակէզ Մորենիին որ կ՛այրէր և չէր սպառեր:

Սակաւ են անոնք, որ արժանացած են աստուածային այս շնորհին:

Մովսէս որքան որ ի՛նք մօտեցաւ տեսնելու այրող Մորենին, Աստուած Ի՛նք եկած և իջած էր Սինայի լեռը գտնելու համար անձ մը, որուն կրնար վստահիլ Իր Խորհուրդը, Միտքը և Ծրագիրները:

Այն բիչերն ու բացառիկները, որոնք հոգեպէս ականատես եղած են Այրող Մորենիին, կոչուած են մարգարէներ ու տեսանողներ Հրեաներուն կողմէ, իսկ աշխարհի մնացեալ ժողովուրդներուն կողմէ իմաստասէրներ, մոգեր և բանաստեղծներ: Աստուած երբ կը ղրկէ բուսական եղանակները, անձրեւ ու արեւ, Ան կը ղրկէ Իր օրհնութիւնները համա՛յն աշխարհի և ոչ թէ միայն Հրեայ ժողովուրդին:

Նոյնպէս, երբ կը պարգեւէ գիտահետազօտական միտք և գաղտնիքներու թափանցելու խիզախում, Ան չի ղրկեր զանոնք միայն Հրեայ ժողովուրդին, այլ՝ կը շնորհէ համայն աշխարհի: Յիսուս, Իր Յարութենէն յետոյ կը պատուիրէ Իր աշակերտներուն, ըսելով.

«Գացէ՛ք ամբողջ աշխարհը և աշակերտեցէ՛ք»:

Աստուած Տէրն է **բոլոր** աշխարհի մարդկութեան և ոչ միայն մէ՛կ ազգի մը: Ժողովուրդ մը կրնայ իւրացնել զԱստուած այնպէս ինչպէս երախայ մը կը սեփականացնէ իր ծնողքը և կ՛ուզէ օտարի տեղ դնել իր եղբայրը կամ քոյրը: Ատիկայ երախայութի՛ւն կը նշանակէ միայն:

Մարդկային միտքը ինչպէ՞ս ըմբռնած է Յարութեան գաղափարը կամ անդենականի յաւիտենական կեանքը: Անհունութեան մէջ, սահմանափակ մարդը, երբ դէմ հանդիման կը գտնէ ինքզինք Անժամանցելիին հետ, աստուածային մտքի ներկայութիւնը երբ թռիչք կու տայ մարդկային խորհուրդին, մարդ հոգեկան յափշտակութեամբ կը տեսնէ այնպիսի երեւոյթներ, որոնք իր զարմանքն ու սքանչացումը կը բրքրեն: Նման երախայի մը, որ ի տես հարիւրաւոր նուէրներու չի կրնար գիտնալ թէ՝ որ մէկը սիրէ, կամ որ մէկուն հետ խաղայ կամ որ մէկուն դպչի:

Հետեւաբար շատ մը ժողովուրդներու և ազգերու մէջ, աստուածային յայտնաբանուած խորհուրդ իրականութիւնները սխալ ըմբռնուած են. տեսանողներ իրենց սահմանափակ հասողութեամբ չեն կրցած միտքով ըմբռնել իրենց տեսածը՝ մեզ սիրող Տէրը, ոչ թէ մեզ խաւարի մէջ կ՛ուզէ պահել, այլ մեր ըմբռնումի տկարութիւնը ու մարդկային նախապաշարումը մեզ կ՛արգիլեն ճանչնալու աստուածային խորհուրդը և շնորհը, որ նման մանանայի, շարունակ, կ՛իջնէ երկինքէն:

Պահ մը դիտենք պատմագիտական վաղ անցեալի և մեծ ազգերու անմահութեան և կեանքի գոյատեւման գաղափարաբանութիւնները:

Այցելենք Եգիպտոսի բուրգերը, պալատները և տաճարները: Ջանանք թափանցել այդ կրօնաւորներու խորհուրդներուն և մտքին: Եգիպտոսի կրօնաւորներն ու գիտնականները, բանաստեղծներն ու տաղերգիչները, անաստուած կամ չար մարդիկներ չէին և ոչ ալ դիւահարներ: Անո՛նք ալ տեսած էին բոցակէզ մորենի մը, անոնք ալ հաղորդ էին տիեզերական Մտքին հետ, սակայն ամէն ոք իր ամանին մեծութեան չափով

կրցած էր ստանալ աստուածաճանաչումի ջուրը: Չի նախատե՛նք և ծաղր չ՛ընենք զիրենք իրենց ամանին փոքրութեան համար:Նայինք նաեւ մե՛ր ամաններուն չափը:

Փարաւոնեան իմացական հանճարը ըմբռնած էր միայն մէկ փոքր եզրը աստուածային անմնանելի իսկութեան և Անոր անբովանդակելի բնութեան: Անոնց հաստղութիւնը կ՛ենթադրէր, թէ՝ որեան ժամանակ որ մեռած անհատին մարմինը անվնաս մնայ, օր մը **անոր** հոգին վերադառնալով զինք պիտի վերակենդանացնէ: Պայմանը կը կայանար մարմնի անվնաս պահուելուն մէջ: Փոխանակ աստուածային **ամենազօր** Հոգի՛ին վստահելու, անոնք կ՛ապաւինէին մարդկային առժամեայ և կորնչական հոգիին: Ուստի հնարեցին զմռսելու մեթոտը:

Յոյն և Հռոմէական հաւատալիքները յօրինած էին "հոգիի անմահութեան" գաղափարականը: Փեթակորոս Սիսիլիացի Իմաստասէրը փոխառած էր սոյն "հոգիի անմահութեան գաղափարը Քրիստոսէ մօտ 500 տարի առաջ Եգիպտացիներէն: Յոյն ժողովուրդներն ու իմաստասէրները, կը նկատէին մարդկային մարմինը որպէս անպէտ բան մը՝ մեղանչական, նիւթական և ստորադաս, իսկ հոգի՛ն մահէն յետոյ, որպէս ջուրի ստուերներ, կ՛երթային ու կը միանային իրենցմէ առաջ մեկնած նախնեաց բով, որ ընդերերկրիայ բարայրներու նման տեղեր էին որ զանոնք կը կոչէին "ատես":

Ըստ հնդկական հաւատալիքներու, մարմնական երեւոյթը անարժէք էր ու կարիքը ունէր սանձահարուելու: Մարմինը կը սեպուէր հոգիին մէկ վանդակը և անոր բոլոր մղումներն ու տենչերը, դրական և ժխտական, պէտք էր արգիլել: Հոգին վերապրելով անհամար կեանքեր, ըլլայ անասնական կամ մարդկային, ի վերջոյ պիտի գտնէր իր փրկութիւնը, ծովամոյն ըլլալով տիեզերական ստեղծագործ ուժի ծոցին մէջ և կորսնցնելով իր **ինքնութիւնը** և նոյնանալով Պրահմանին (Հնդկական Ճշմարտութեան) հետ:

Վաղեմի կրօնքներուն մէջ, միայն Զրադաշտն էր, որ մարգարէացած համամարդկային յարութեան և համաշխարհային դատաստանի, ու չարը պիտի պատժուի և դատապարտուի յաւիտենական կորուստի, սակայն աղօտ կերպով:

Հին Կտակարանը՝ իր բոլոր մարգարէաշունչ օրէնսդրութեամբ և պատգամներով, լուռ է Յարութեան և յաւիտենական կեանքի նկատմամբ:

Մի միայն Դանիէլ մարգարէին ու Յոբի գրութիւններուն մէջ կը գտնուի յարութեան գաղափարը: Դանիէլ ԺԲ.3, ուր մարգարէն կը խոստանայ մարմնաւոր յարութիւն, թէ՛ արդարներուն և թէ մեղաւորներուն.

> **«Ու երկրի հողին մէջ բնացողներուն շատերը պիտի արթննան, ոմանք յաւիտենական կեանքի համար, և ոմանք ալ նախատինքի ու յաւիտենական անարգանքի համար: Եւ իմաստունները երկինքի հաստատութեանը լոյսին պէս, ու անոնք որ շատերը արդարութեան կ՛առաջնորդեն՝ աստղերուն պէս պիտի փայլին յաւիտեանս յաւիտենից»**--Դան. ԺԲ. 2-3:

Յոբ երանելիի հաւատքին բարձրագոյն կատարը և անոր յաւիտենական կեանքի ներբողութիւնն ու ջատագովութիւնը կը տեսնենք.

> **«Վասն զի գիտեմ որ իմ Փրկիչս ողջ է, ու անիկա վերջին ժամանակը պիտի ելլէ երկրի վրայ: Ու թէեւ մորթէս ետքը**

այս ալ փճանայ, բայց իմ մարմնովս զԱստուած պիտի տեսնեմ, զոր ես ինծի համար պիտի տեսնեմ, ու իմ աչքերս պիտի դիտեն զանիկա, և ոչ թէ ուրիշը»--ԺԹ.25-27:

Յիսուս Քրիստոսի ժամանակակից Հրեաները կը հաւատային յարութեան (Փարիսեցիներու աղանդը), որովհետեւ ազգին այն մասը, որ վերադարձաւ Պարսկաստանի գերութենէն, իր հետ բերած էր Զրադաշտի յարութեան գաղափարը և կը ջանար սոյն գաղափարը ներմուծել Հրեայ ազգին խորհելակերպին մէջ: Իսկ Սադուկեցի աղանդը, պաշտպանելու համար իրենց Մովսիսական **աւանդակա՛ն** Օրէնքը, կ՛ուզէին Զրադաշտական և օտարամուտ ըմբռնումը հեռացնել իրենց հաւատալիքէն:

Երբ Պօղոս Առաքեալ Հրեաներու դատարանը տարուեցաւ դատուելու համար և տեսաւ Սադուկեցիք որ նստած էին իր աջ կողմը և Փարիսեցիք՝ իր ձախ կողմը, ձայնը վերցուց և աղաղակեց թէ՝ ինք Փարիսեցի է, և Յարութեան գաղափարաբանութեան համար կը դատուի: Այսպիսով Պօղոս առաքեալ ազատեցաւ Հրեաներու թակարդէն:

Ազգերու յարութե՛ն վերոյիշեալ տեսութիւնները թէեւ հակոտնեայ թուին կարգ մը եկեղեցականներու, կամ գայթակղեցնեն ոմանց, սակայն **ապրելու** և **գոյատեւելու** գաղափարականը, մարդկութիւնը ըմբռնած էր զանազան ձեւերով: Մոռնալու չէ, որ ներկայ բաղաքակրթեալ ճանչցուած և գիտարուեստի ընդունակ մարդկութիւնը, ուրացա՛ծ է յաւիտենականութիւնը ու դարձած հեշտասէր, նիւթապաշտ և հաճոյամոլ: Քրիստոսի հայեացքով երբ մօտենանք հեթանոսներու հաւատալիքներուն, իւրաքանչիւրին մէջ պիտի տեսնենք ոսկեայ թել մը, որ զիրար կը շաղկապէ բոլոր կրօններու հաւատացեալները: Եթէ նոյն իսկ իրենց թէքնիքին մէջ զիրար խաչաձեւեն կամ իրարու ներհակ թուին, իրենց նպատակին կամ գերագոյն ճիգին մէջ, ճշմարիտ յաւիտենական կեանքին կը մօտենան, որ է, **ինչպէ՞ս** հասնիլ այդ առանձնաշնորհեալ՝ յաւիտենական կեանքին: Ամէն կրօնքներուն գերագոյն նպատակը՝ հաւատացողին յաւիտենական կեանք շնորհել է: Սակայն, այդ շնորհին **ինչպէ՞սը** կը մնայ ձրի պարգեւ (հաւատքի միջոցով) Մարդեղացեալ Յիսուս Քրիստոսի միջնորդութեամբ: Հետեւաբար՝ որպէս Քրիստոսի հետեւող, երբ սիրեմ իմ մարդ նմաններս, իմ դիրքաւորումս կը փոխուի հանդէպ ոչ-Քրիստոնեային ալ:

Չննենք պահ մը աստղաբաշխութիւնն ու ալգեմին: Այզիք Նիւտընն ու Եոհան Քէփլէր թէ՛ աստղաբաշխներ էին և թէ աստղագէտներ ու նաեւ հռչակաւոր իմաստասէրներ ու աստուածաբաններ: Այժմեան աստղագիտութիւնը ծնունդ առաւ նախկին աստղաբաշխութենէն և մոգութենէն: Ներկայ տարրաբանութիւնն ալ, որ համալսարաններու մէջ կ՛աւանդուի, վաղ անցեալի «ալգեմի» արաբերէն «էլ քիմիա» կոչուած գիտութիւնն է: Ինչպէս «Ի ծագել արեգական, նսեմանան աստղեք» նոյնպէս ի ծագել Յիսուսի Յարութեան, վերոյիշեալ կարգ մը կրօնական ըմբռնումներ կը մնան անհետ և ի յայտ կու գայ իսկական Բիւրեղացեալը՝ Յիսուս Քրիստոսի յաղթական ու մարմնական մեռելոց Յարութիւնը:

Անարգելու ու մոռնալու չէ, որ մեր հեթանոս կոչած կրօնական հաւատալիքներն էին որ մարդկութիւնը պահեցին աստուածահայեաց:

Իմացական խաւարին մէջ երբ չի կար Յիսուս Քրիստոսի փառապանծ Յարութեան իրողութիւնը, հեթանոս հաւատքն առ աստուածները, եղան

պլպլացող փոքրիկ ճրագները, որոնք մարդկութեան տուին առաջնորդութիւն և ճանապարհ դէպի Ճշմարտութիւն: Այսօր, անաստուած գիտութեամբ հարուստ մարդկութիւնը կ՛ուրանայ զԱստուած, կրօնք, հաւատալիք և Յարութիւն, աւելի անխիղճ է և վայրագ քան թէ՝ հեթանոս և կռապաշտ կարծուած անցեալի բաղաքակրթութիւնը:

Ինչո՞ւ կը հաւատամ Յիսուս Քրիստոսի Յարութեան:

Կը հաւատա՛մ, **որովհետեւ չեմ կրնար չի՛ հաւատալ**:

Արդի մարդկութիւնը որքան ալ գիտական փաստարկութիւններ պահանջէ իր կրօնական հաւատալիքներուն համար, այսինքն չօշափելի և տեսանելի իր զգայարանքներուն համար, իր բոլոր գիտութիւնն ու հետազօտութիւնը հիմնուած է տեսութիւններու և վարկածներու վրայ:

Օրինակի համար, գերհզօր ազգեր, լուծելու համար միջազգային անհրաժեշտ և լուրջ հարցերը, ինչպէ՞ս կրնան իրարու հաւատալ և իրարու խօսքերուն վստահիլ առանց փաստարկութեան: Պարագաները նոյնն են նաեւ դեղագիտութեան մէջ: Դեղերու հետազօտութեան աշխատանքը յառաջ կը տարուի վարկածային ենթադրութեանց վրայ և ո՛չ ստոյգ փաստարկութիւններու: Մարդկային գիտարուեստի վերաբերեալ պատճառաբանութեանց բացատրութիւնն ու կարծիքները, որոնք դեռ չեն ստուգաբանուած, խարսխած են միայն իմացական և բանական հայեցողութեան և կարծիքի վրայ: Ջնջէ բանականութեան տեսութիւնները և մարդու բոլոր գիտութեան կառուցուածքը կը փլչի:

Միլիոնաւոր դարերու բարեշրջմամբ՝ ի յայտ բերուած աստուածակերպար մարդ արարածին գինը՝ Յիսուս կ՛արժեւորէ ըսելով.

«Ի՞նչ կը շահի մարդ եթէ բոլոր աշխարհ վաստկի և իր անձը կորսնցնէ»:

Ուրեմն մարդ արարածը տիեզերքի ամենէն թանկարժէք էակն է. մարդ իր անձնական և զգացական փորձարկութեա՛մբ կ՛արժեւորէ իրերը և որեւէ գաղափար (իտէալ) ու կը բանայ փականքը գաղտնիքներու:

Կը ստեղծէ ճարտարագիտական և ճարտարապետական կոթողային սարքաւորումներ, բաղաքներ և շարժանկարի հրաշալիքներ:

Եթէ մարդ էակը այս բոլոր ստեղծագործ հնարքները 60-90 տարուան համար միայն կ՛իրագործէ, ու յետոյ կը չուէ ու անվերադարձօրէն կ՛անհետանայ կեանքի թատերաբեմէն:

Մարդկային վերոյիշեալ երեւոյթը և ըմբռնումը արդեօք որքա՞ն տրամաբանական և իմացական ճանչցուելու է և հաւատալի:

Անէութի՞ւնն ու ոչնչացո՞ւմն է, որ մարդ էակ կ՛ակնկալէ բոլորել և հիւսել որպէս իր հաւատալիքը և բանական վախճանը: Միլիոնաւոր դարերու աստուածային աշխատանքն ու ստեղծագործող զօրութիւնը, անսպառ սէրն ու անձնազոհութիւնը, սրբարա՛ր Խաչելութիւնն ու տառապանքը, միթէ մարդ արարածին 70-90 տարուա՞ն աննշմար և հպանցի՞կ կեանքին համար իրագործուեցան: Եթէ մարդ արարածին, վաստակն ու արդիւնքը միայն կոյր բնութեան անիմաստ բարեշրջումն է առանց անճառելի Սէր Աստուծոյ անսպառ բարի միջամտութեան, ուստի, բարոյականի զգայնութիւնը և գթութիւնը, կաւակերտ մարդ արարածը ի՞նչ կերպով և որմէ՞ ստացած է: Անիմաստ բարէ՞ մը, անըզգայ կաւէ՞ մը կամ կայծակնաքոց որոտումներէ՞:

Ո՞վ ունի այս հարցումին պատասխանը: Կարելի չէ՛ աննկատ թողուլ

նաեւ, թէ մարդաշխարհի գործառնութիւնները միայն մեքենագիտական չեն (օրէնք և շարժում), այլ՝ որպէս հոմանիշ կա՛յ և բացայայտօրէն կը ճառագայթեն իմացական, բանական և բարոյակա՛ն իսկութիւններ, որոնք մարդը կը զատորոշեն ու կը կանգնեցնեն զայն իբր բոլոր ստեղծագործութիւններուն գերագոյնը և պանծալին: Բազմաթիւ են այն իմաստասէրներն և գիտական հանճարները, որոնք չեն կրցած հաւատալ միայն **մեքենական** բանականութեան և օրէնսդրական տրամաբանութեան առանց նաեւ, հաւատալու և ընդունելու տարրական պահանջը իմաստի և աշխարհի ուղղութեան այնպէս ինչպէս գաղափարապաշտներ կամ աստուածապաշտներ բարոզած են:

Անշուշտ պէտք է ընդունիլ որ առանց կոչ ընելու հաւատքի (որ հոգիի՛ն աչքն է) յաւիտենական կեանքի գաղափարը համոզիչ պիտի չ՛ըլլայ: Ուստի՝ եթէ հաւատանք Աստուծոյ, պէտք է նաեւ վստահի՛նք և ընդունինք թէ Աստուած Բարի է: Միթէ երեւակայելի՞ է Արարիչ մը, որ ստեղծէ մարդ էակը Ի՛ր կերպարանքով, բանի մը տարուան համար որպէս ամառ գիշերները պարբերաբար լոյս արձակող՝ **կայծոռիկ** մը:

Հնարաւո՞ր է երեւակայել այսպիսի հանճարեղ Ճարտարապետ Արարիչ մը մոռնայ և լքէ Իր **կոթողակա՛ն** կառոյցը՝ աստուածակերպար արարա՛ծը, շինարարական թատերաբեմէն նախքան անոր լրումը, ու զայն նկատէ որպէս անիմաստ կայծ մը, յանձնելով մարդ արարածը բնութեան կոյր և անիմաստ ֆմահաճոյքին որ ան Ի՛ր գերագոյն ձեռարուեստը վերադարձնէ հողի և մոխիրի:

Եթէ մարդ էակին ներկայ կեանքը՝ միայն **կայծ** մըն է յաւիտենական խաւարի մէջ, ինչո՞ւ մարդ արարած պիտի յոգնի կամ պայքարի ստեղծելու համար մշակոյթ մը, գաղափարաբանութիւն մը, օրէնք մը և մարդկային սիրոյ եղբայրութիւն մը: **«Ուտենք ու խմենք վասնզի վաղը պիտի մեռնինք»** ըլլալու էր մարդկային բանականութեան և տրամաբանութեան երազանքը:

Եթէ մարդ էակին կեանքը միայն 60-90 տարիներն են, ասիկա մեծ անարդարութիւն մը պէտք է սեպուի, մանաւանդ երբ նկատի առնենք ցաւն ու վիշտը, անարդարութիւնն ու անիրաւութիւնը որուն պատանդանին վրայ կը զոհուի մարդկային ընկերութիւնը: Բազմաձիրք հանճարներ և հնարագէտ ու տաղանդաւոր արուեստագէտներ առանց լրացնելու իրենց ասպարէզը յաւէտ մեկնած են այս աշխարհէն, (16-րդ դարու Ռաֆայէլ և իր նմանները) ոմանք բաղաքական հալածանքով կամ հիւանդութեան հետեւանքով: Տիեզերքը ինչո՞ւ պարգեւեց խոր և վսեմ միտք ու կարողութիւններ այս անձերուն և խլեց իրենցմէ ժամանակն ու առիթը իրագործելու իրենց երազն ու տեսիլքը: Միթէ տիեզերքը կամ անոր Արարիչը՝ ժամանակի որոշ շրջան մը, առիթ մը, տալու չէ՞ր սոյն հանճարներուն:

Մաբրակրօն սուրբեր, հանճարեղ գիտնականներ և արուեստագէտներ երբ դիտեն իրենց բարձր իմացականութեան և հնարագէտ տաղանդին զօրութիւնը ի տես իրենց կեանքի կարճութեան, կը զարմանան կը շփոթին ու կը շուարին **բնակա՛ն** տրամաբանութեան ճանապարհին:

Ինչո՞ւ ըլլար այս անտրամաբանական իրողութիւնը:

Ինչո՞ւ մարդ էակը, օժտուած է այսպիսի տիեզերական վսեմ գիտութեամբ և հանճարով, երբ իր կեանքը պիտի վերջացնէ 60-90 տարիէն:

Միթէ այս տրամաբանակա՞ն է՝ բանական և օրէնսդրական տիեզերքի

մը մէջ: Հազուագիւտ անգամներ՝ գերբնականն ու անդենական հաւատալիքը մերժուածէ ՙլուսաւորեալ" գիտնականներու կողմէ:

Գիտնականներ իրենց հաւատքը յաճախ չեն հրապարակեր, որովհետեւ բիչեր իրենց բացատրութիւնը պիտի հասկնան: Վերոյիշեալ երկու պատճառները, այսինքն չօշափելի գիտութիւնն ու հաւատալու բանականութիւնը այնքան իրարու շաղկապուած ու միացած են, որ հաւատալ մէկուն առանց միւսին գրեթէ անկարելի է, կամ մէկը առանց միւսին անկատար:

Աստուած եթէ պարգեւած է անսահման գիտութիւն և կարողութիւն մարդ արարածին, ինչո՞ւ պիտի չտայ անոր անսահման ժամանակը ուր մարդ էակը ստեղծագործ դառնայ նմանապէս, իր Արարիչին: Միթէ Աստուած մարդը ծա՞ղր կՙընէ տալով անոր Իր անսահման գիտութիւնը:

Մարդ հազիւ կը սկսի իրագործել իր ստեղծագործ ասպարէզը երբ կու գայ դժխեմ ժամանակը՝ մահը ու մարդը անվերադարձօրէն կը բջուի ոչնչանալու և մոխրանալու: Միթէ այս է՞ կոթողական մարդ արարածին ճակատագիրը իր իմացական և բանական վախճանը: Նուաստացո՞ւմ, ծա՞ղր և ոչնչացո՞ւմ՝ թէ կա՛յ այգալոյսող հրաշափառ Առաւօտ յոյսի, լոյսի և ցնծութեան:

Ո՛չ յուսահատութիւն, ու անէացում չէ՛ այն Աստուածը որ Յիսուս Քրիստոս յայտնաբերեց մարդ էակին: Մարդեղացեալ Քրիստոսի և Անոր յաղթական Յարութիւնը գերեզմանէն, պարգեւած է յոյսի և յաւերժութեան ակնկալութիւնը և հաւատքը համայն մարդկութեան:

Ինչպէս Յիսուս՝ Իր Խաչելութեամբ Իր առաքելութիւնը (տիեզերական փրկութեան խոստում) չի կորսնցուց, նոյնպէս ալ պիտի չկորսուին այն անհամար հանճարներու և սուրբերու կիսաւարտ ստեղծագործութիւնները, ըլլան անոնք սկզբնաբայլը դարեր առաջ բարի և մետաղի վրայ, կամ մտքի և հոգիի խորքը:

Հոգիի աչք ունեցողներ չեն կրնար հաւատալ, թէ այն միտքն ու հաւատքը, տեսիլքն ու կոչումը, որ Պօղոս Առաքեալ կը կրէր իր խորհուրդներուն և երազներուն մէջ, ի սպառ կորսուեցան և ոչնչացան երբ փայլատակող կացինը անջատեց անոր գլուխը մարմինէն: Այն խանդավառ աչքերը որ տեսած էին իրենց Տէրն ու Փրկիչ Յիսուսը Դամասկոսի ճանապարհին վրայ, չխաւարեցան յաւետենական բունով, այլ՝ անոնք պիտի արթննան յաղթական և եռանդագին շարունակելու այն առաքելութիւնը, որ իրեն այնքան սիրելի էր և վսեմ: Ա՛յս է մարդկային յուսաջող բանականութիւնն ու տրամաբանութիւնը: Ուրիշ ոչինչ կրնայ յագեցնել բաղցն ու պապակը ինքնագիտակից մարդուն, բացի յաւիտենական գոյատեւում և ստեղծագործ աշխատանք:

Այ՛ս է խոստումը մեզ, յաւեր սիրող Աստուծոյն, որ առաքեց Իր Միածինն ու բաշխեց յաւիտենական կեանք անոնց, որոնք նուիրեցին իրենց կեանքերը և նուիրուեցան Անոր, աշակերտելու և ծառայելու այ՛ն գաղափարականին՝ երկնային տեսիլքին համար, որ կը կոչուի Աստուծոյ Թագաւորութիւն:

Քաջահինչող ձայնով . . .

Ալէ՛լուիա

Ապրիլ 2, 1990
Թորոնթօ

“ՊԱՏՌԱԾ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻՆ” ԵՏԻՆ

Վարագոյրը նշան է անջատման: Արեւնամուտին երբ մութը ողողէ աշխարհ, տան վարագոյրները վար կ՛իջնեն որպէսզի դուրսինները և օտարները չտեսնեն տան մէջի անցուդարձը: Վարագոյրի մը ետեւ, ա՛լ աւելի իրականութիւններ տեղի կ՛ունենան, բան թէ անոր առջեւը:

Վարագոյր մը միշտ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ և նման է դիմակի մը, որ փոխանակ ծածկելու անձի մը միայն դէմքը, կը ծածկէ նաեւ անոր միտքը, խորհուրդները և ապրումները:

Կարգ մը կրօնական մեհեաններ և տաճարներ իրենց թաքնախորհուրդ սրահը ունէին որ բաժնուած կ՛ըլլար վարագոյրով և կը կոչուէր՝ սրբութեան և խորհուրդի դահլիճ: Մովսէսի անապատային Խորանը և Սողոմոն թագաւորի կառուցած տաճարն ալ ունէին անջատուած սենեակ մը որ կը կոչուէր տիրոջ սրբարան, ուր բահանայապետը տարին միայն մէկ անգամ կը մտնէր կրօնական արարողութիւն կատարելու համար:

Խաչելութեան օրը, երբ անարդարութիւնը յաղթանակեց և սուտն ու կեղծիքը սիգապանծ խնճոյքի և կերուխումի նստած էին, "Ահա տաճարին վարագոյրը վերէն մինչեւ վար երկուքի պատռեցաւ": Մարդկային կրօնաստեղծ դիմակը վար առնուեցաւ: Մինչեւ պատռիլը վարագոյրին՝ բոլոր կրօնքներու հաւատացեալները և անոնց առաջնորդները չէին ըմբռնած գերբնական էակին՝ Աստուծոյ իսկութիւնը, դաւանանքը և պաշտամունքը: Յիսուս բացայայտօրէն ըսաւ Սամարուհիին.

«Դուք երկրպագութիւն կ՛ընէք Անոր որ չէք ճանչնար..., բայց պիտի գայ ժամանակը, և արդէն եկած է, երբ ճշմարիտ երկրպագողները երկրպագութիւն պիտի ընեն Հօրը՝ հոգիով և ճշմարտութեամբ»:

Մինչեւ Յիսուս Քրիստոսի Խաչելութիւնը, թշուառ մարդկութիւնը ստէպ յաճախած և ներկայ եղած էր աստուածային պաշտամունքներու, առանց ականատես ըլլալու իրական Աստուծոյ ներգործութեան: Նախ բան Յիսուս ամբողջական անձնազոհութեան, մարդիկ ականատես էին միայն տաճարներու մարմարին անոր ճարտարապետութեան և արարողութեան բայց ո՛չ աստուածային ճշմարիտ բնոյթին, Անոր շողակաթ ողորմութեան և անսպառ սիրոյն: Տաճարին վարագոյրը պէտք էր պատռուիլ Վարագոյրի ետին անմերձենալի կարծուած, Աստուած պէտք էր յայտնուէր: Աստուած բացայայտուելու էր, որովհետեւ մարդ արարած ի՛նք կողմէ:

Մարդ էակը՝ տգիտութեամբ, մեղանչումով և յամառութեամբ վարագոյր և պատուար բարձրացուցած էր ի՛ր և Աստուծոյ միջեւ: Այս դիմակ պատուարի ետին, մարդ կը ծածկէր իր զեղծարարութիւնը, խաբէութիւնը և իր ըմբոստութիւնը: Անթափանցելի վարագոյրին պատճառաւ, դարեր շարունակ, մարդկութիւնը զԱստուած անմերձենալի և ըմբռնողութեան համար անհմանալի կարծած էր: Այս չի նշանակեր թէ մարդ էակը զԱստուած կրնայ ամբողջութեամբ ճանչնալ: Սակայն մարդ արարած՝ իր բոլոր ճանաչողական կարողութեամբ, կրնայ հասկնալ զԱստուած եթէ չկայ կամայապաշտութիւն և հպարտութիւն: Նախ բան պատռիլը տաճարի վարագոյրին, երկու աւազակներէն մին պատռեց իր յամառութեան և

ըմբոստութեան վարագոյր դիմակը և ապաշխարանքի արցունքներով աղերսեց Յիսուս Մարգարէին, ըսելով.

"Յիշէ՛ զիս, Տէ՛ր, երբ գաս ըու արքայութեամբդ"--Ղուկ. ԻԳ.42:

Աւազակը կրցաւ տեսնել Նազովրեցի Խաչեցեալին մէջ սիրո՛յ Աստուածը, թողութե՛ան Արարիչը և նուիրեց ու վստահեցաւ իր իսկութիւնը՝ իր էութիւնը Անոր, որ բանի մը րոպէ առաջ խնդրած էր Հա՛յր Աստուծմէ ըսելով.

"Հա՛յր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ'ընեն":

Աշխարհ անջատած է ինքզինք Աստուծմէ: Քաղաքականութիւնը անջատած է իր վարչաձեւը կրօնքէ: Դպրոցներն ու դաստիարակչական կրթարանները դադրեցուցած և անմատչելի դարձուցած են զԱստուած նոր սերունդի հոգեկան և իմացական իմացողութեան: Հետեւաբար, 20-րդ դարու մարդը ոչ թէ ասեղնագործուած վարագոյրի մը ետին կ'ապրի, այլ խաւարամտութե՛ան և անգիտութեան ետին կ'ապրի ուրանալով Անստուեր Լոյս Աստուածը: Այս իսկ պատճառով,Յիսուս Քրիստոս պատուիրեց տաճարի իշխանաւոր Նիկոդեմոսին ըսելով.

«Քեզի պէտք է նորէն ծնանիլ»:

Վերստանա՛լ հոգեկան տեսողութիւն և արտօնել որ Մարդեղացեալին շողարձակ լոյսը ծառագայթէ և ներթափանցէ բոլորին սիրտերը:

Քանդե՛լ մեր կամայապաշտ պատուարները՝ տգիտութեան և հպարտութեան վարագոյները, տեսնելու համար զԱստուած ո՛չ թէ որպէս դատաւոր և պատժիչ, այլ սիրող և ներող Հայր Երկնաւորը: Յիսուս Քրիստոսի Խաչելութիւնը և Անոր բոլորանուէր զոհողութիւնը թէեւ ճեղքե՛ց տաճարին վարագոյրը, սակայն բահանաներուն և Ձինքը դատապարտողներուն հոգիներն ու սրտերը շարունակեցին գոյատեւել ըմբոստութեան, կամայապաշտութեան և ազգայնամոլութեան վարագոյրի ետեւ:

Մատնիչ աշակերտ Յուդայի հոգեկան վարագոյրը այնքան մթագնեց անոր սիրտը, որ գնաց ու անձնասպան եղաւ: Յովսէփ Արիմաթացիին և Նիկոդեմոս իշխանին հոգեմտաւոր վարագոյրն ալ ճեղքուեցաւ և անոնք նշմարեցին ու գտան իրենց սպասած Աստուածառաք Մեսիան, ու Զայն խաչէն վար առին և ազգակրօնական թաղում կատարեցին:

Յիսուս Իր հակառակորդները ջախջախելով չի պատռէր անոնց վարագոյրը, զանոնք պատժելով վար չառաւ անոնց դիմակը, այլ Ի՛ր անձնազոհութեամբ և Ի՛ր մահով լուսաւորեց մարդ արարածի սրտին խաւարը և մթութիւնը: Իր մօտեցումը՝ բեզի և ինծի, հոգեհմայ նայուածքով է: Ողորմագին անլուելի զանգը որ դարեր շարունակ կը ղօղանչէ, Պետրոս աշակերտի ուղղուած հարցումն է.

«Սիմո՛ն Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս աւելի քան ասոնք»:

Աւելի քան ի՞նչ: Աւելի քան «ես»դ, փառամոլութիւնդ և ինքնութիւնդ: Կրնա՞նք անձնամատոյց հոգիով կրկնել Պետրոս աշակերտին խօսքերը.

«Տէ՛ր, դուն ամէն ինչ գիտես. դուն ինքդ կը
ճանչնաս ամէնքը, և գիտես թէ կը սիրեմ քեզ»

--Յով. ԻԱ.17:

Մայիս 28, 1991
Թորոնթօ

«ՄԵՆՔ ՏԵՍԱՆՔ ՏԷՐԸ»

Յով. Ի.25

Ամենէն կարեւոր իրականութիւնները, որոնք աչքով չեն տեսնուիր բայց մօտէն կը զգացուին: Աչքերու բիբին տեսողութենէն շատ աւելի գերիվեր, զօրեղ ու հմայիչ է մտքի լոյսը՝ իմացականութիւնը:

Տեսութիւն մը, հարցի մը լուծումը չէ. ան կը պարտի ենթարկուիլ ինքնութեան, որմէ ետք միայն տուեալ տեսութեան ճշգրտութիւնը կամ ճշգրիտ չըլլալը հնարաւոր կը դառնայ վկայել: Յիսուս Քրիստոս ոչ ուսմունք է, ոչ մտային տեսութիւն, այլ Ան Իր սիրոյ **ապրումո՛վ** բացայայտեց Աստուած անիմանալին: Յիսուս ըսաւ Փիլիպպոսին.

«Ով որ զիս տեսաւ՝ Հա՛յրը տեսաց եղաւ»--Յով. ԺԴ.9:

Յիսուս Քրիստոսի Յարութիւնը երեւոյթ մը չէր, գաղափարական տեսութիւն մը չէր, հոգեհմայական ցնորք կամ երեւակայական մտաբերութիւն մը չէր, այլ առաքելական եկեղեցւոյ անխոցելի զօրութիւնը և անսպառ կորովը: Մանրէն՝ մանրադիտակով կ՛երեւի, աստղերը՝ հեռադիտակով, Թատրոնի խաղարկութիւն մը տոմսակով, իսկ Աստուած՝ **մաքուր սրտով** կ՛երեւի:

Հայ թարգմանիչներու գծած ճամբան՝ «Տեսնել էր տեսանելիէն անդին Անտեսը, ժամանակաւորէն անդին՝ Յաւիտենականը, "գնացք"էն անդին "հաւատք"ը, այսինքն դէպքերէն և իրողութիւններէն անդին զանոնք յառաջ բերող **Զօրութիւնը**»:

զԱստուած՝ Յիսուսի ապրումին մէջ կը տեսնենք, Անոր մէջէն կը դիտենք և Անոր միջոցով կը ճանչնանք: Եկեղեցական ճարտարապետութեան մէջ, կարգ մը անձեր, կը տեսնեն միայն մարմարն ու քարը, ուրիշներ՝ բացառիկ հնարամտութեան թանձրացեալ գեղեցկութիւնը և հրապոյրը իսկ Յիսուսը սիրողներ կը տեսնեն աղօթքի տունը: Տեսնե՛լ միայն արտաքին կերպարանքին նայիլ չէ: Տեսնե՛լ մարմնական աչքով ակնարկ մը նետել չէ, այլ մտքով և հոգիով ներթափանցել, ըմբռնել և ճանչնալ է առարկան կամ անձնաւորութիւնը: Տեսողութիւնը միայն մարմնական աչքով չէ, այլ հոգիին և սրտին տեսանելիութեամբ է:

Կարեւորը տեսնելը չէ, այլ նայելէն ետք զգալը, սիրելը, և նուիրուի՛լն է Յիսուս Քրիստոսի:

Անստուեր Լոյս Յիսուս վերջին անգամ ըլլալով կ՛անցնէր Երիքով քաղաքէն: Հարիւրաւոր մարդիկ Զինք տեսնելու համար դուրս ելան իրենց բնակարաններէն: Ծառեր բալեցին Անոր հետ, ուրիշներ դպան Իրեն, ոմանք հմայուեցան Անոր շնորհալի Անձնաւորութենէն:

Սակայն մի միայն կոյր Բարտիմիոս անունով մուրացիկ մը կրցաւ **տեսնել** նազովրեցի մարգարէին մէջ Յիսուս Աստուածորդին որ զինք կրնար բժշկել: Այդ ամբոխին, հարիւրաւոր հետաքրքիրներուն մէջ միայն այդ **կոյրի՛ն** աչքերը բացուեցան: Ան ուզեց տեսնել Փրկի՛չ Յիսուսը:

Մենք, որպէս ո՞վ կը նայինք Յիսուսի, ո՛վ կը տեսնենք Յիսուսի մէջ: Ազգայի՞ն դէմք մը, պատմակա՞ն առաջնորդ մը որ մեզ պահեց որպէս Հայ:

Ս.Պատարագի պահուն Յիսուս մեզի կը ներկայանայ որպէս Մանո՞ւկ մը Իր մօր գրկին մէջ, թէ ճառագայթող յաւերժաբոյր և յաղթական Յարուցեալը: Անոր ձայնը երկնքի խորութիւններէն կը շարունակէ հնչել բաղցր սրինգի մը նման ու կ՛ըսէ բեզի և ինծի.

«Մի լար Մարիամ, Ես եմ Յարութիւնը և Կեանքը»:

Յիսուս ապրեցաւ մարդկային ողբերգութեան տրաման ինքզինք շաղախելով ժողովուրդին հետ: Ան կը զգայ իւր ցաւերդ, մտահոգութիւններդ, շուարումներդ: Այսօր Ան կը խլէ՛ բեզի հետ նման էմմաուսի ճամբորդներուն: Ան կը նստի սեղան բեզի հետ, կը կարեկցի ու կը ցաւակցի իւր ցաւերովդ, որովհետեւ Ան կը հասկնայ ու կը զգա՛յ մարդկային ողբերգութիւնը: Իր Աջին հպումով կը շոյէ իւր ալեւոր մազերդ, կը մխիթարէ՛ իւր այրիութիւնդ, Իր սիրոյ նայուածքին սեւեռումով կը բաջալերէ բեզ ու կը յուսադրէ և կը ներշնչէ իւր հոգիդ:

Խաչեցեալ Յիսուսի Արիւնը հոսելով սրբարար Խաչն ի վար, ու տարածուելով բոլոր երկրի վրայ, ուրուագծեց բո՛ւ և ի՛մ կեանքի ուղին:

Սկսեալ Աւարայրի ճակատամարտէն, 16 դարեր պահեցինք Իր հաւատքն ու Իր սէրը: Մեծն Բաբելոն կործանեցաւ, Ասորեստան պատմութիւն դարձաւ, աշխարհակալ Հռոմ չկայ, Բիւզանդիոն անյայտացաւ, սակայն սուրբ Էջմիածնայ զանգակները տակաւին կը ղօղանջեն ու կ՛որոտան ուրախութեամբ ու կ՛ըսեն.

«Յիսուս Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Այս բոլոր դէպք իրականութիւններուն մէջ, կը տեսնե՞նք մեր Տէրը. կը վստահի՞նք Անոր խօսքերուն ու խոստումներուն: Յաղթական Յարուցեալը ըսաւ.

> «Ինչո՞ւ կը զարմանաք. որովհետեւ պիտի գայ ժամանակը, երբ բոլոր անոնք որոնք գերեզմաններու մէջ են՝ պիտի լսեն անոր ձայնը և դուրս պիտի ելլեն. անոնք որ բարիք գործած են յարութիւն պիտի առնեն և ապրին, իսկ անոնք որ չարիք գործած են՝ յարութիւն պիտի առնեն և դատապարտուինն: » --Յով. Ե.28-29:

Աշխարհի տիտղոսակիր գիտունները կրնան տեսած չըլլալ Տէր Յիսուսը: Հարցումը մեզի ուղղուած է:

Մեզմէ բանինե՞ր տեսած ենք Տէր Յիսուսը մե՛ր փորձառութեան մէջ:

Գտա՞ծ ենք մխիթարութիւն Իր խօսքերէն:

Առաջնորդա՞ծ է մեզ, մեր շփոթութեան ընթացքին:

Խաղաղութիւն ունի՞նք մեր հոգւոյն մէջ:

Կը ճանչնա՞նք Զինք որպէս մեր մեղքերուն Փրկիչը, ու կը սիրե՞նք Զինք:

Եթէ «Այո՛» է մեր պատասխանը, ուրեմն մենք եւս

տեսած ենք Տէրը:

Նոյեմբեր 11, 1999
Թորոնթօ

ՂԱԶԱՐՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդ արարածը ինչո՞ւ կը կասկածի և իր հոգւոյն մէջ տարակոյսներ կը ծնին հանդէպ անյեղլի և անայլայլ իրականութիւններու։

Տարակուսանքի զոհերը փնտռելու չե՛նք միայն տկարամիտ, վախկոտ և սկսնակ ուխտաւորներու մէջ, այլ կասկածն ու թերահաւատութիւնը խլած են իրենց զոհերը, նաեւ առաջնահերթ բաջերէ և անվեհեր դիւցազուններէ։

Աշխարհի հոգեբանութեան մէջ տիրակալող, գերակշիռ վտանգը անյայտ ապագայի մը վախն է։ Մաշեցուցիչ և ջլատիչ սարսափի անստուգութիւնը, աւելի զարհուրելի է քան մահը։ Երբ վախը մուտ գործէ մարդու հոգեկան ապարանքը, իր առաջին դերը կ՛ըլլայ ցանել կասկածի սերմեր հաւատքի արգասաբեր հողին մէջ։ Խոր ու վտանգաւոր կացութեան մը ախտանիշը վախն է, որ կ՛առաջնորդէ ենթական կասկածի և տարակուսանքի խոր մթութեան և շփոթութեան։

Հետազօտենք տարակոյսի և կասկածի զոհերը, որոնք հաւատքի պայքարին մէջ թէեւ ստացան մեծ կամ փոքր վէրքեր, սակայն ծունկի չեկան և չպարտուեցան տարակոյսի հարուածներէն և պատուհասներէն։

Յիսուս Քրիստոս, Լերան Քարոզին մէջ, կարեկցութեան հոգիով ու բաղցրութեամբ կը մօտենայ թերահաւատներուն և կը ջանայ լուսաւորել և փարատել անոնց կասկածը և տարակոյսը, ըսելով.

«Նայեցէ՛ք երկնքի թռչուններուն... նայեցէ՛ք վայրի շուշաններուն՝ ինչպէ՛ս կ՛աճին... Աստուած այդպէ՛ս կը հագցնէ, շատ աւելի եւս ձե՛զ պիտի չհագցնէ՞, թերահաւատնե՛ր»--Մատթ. Զ. 26

«Ձըսի՞ բեզի, որ եթէ հաւատաս՝
Աստուծոյ փառքը պիտի տեսնես»--Յով. ԺԱ. 39։

Մեզի մարմնակից և պատկերակից, բարութեան մարմնացեալ Անհատականութիւն, Յիսուս ալ ունէր մտերմիկ ու սրտակից ընկերներ՝ Ղազարոս և անոր քոյրերը, Մարիամ ու Մարթա։ Ամէն անգամ որ Մըջտաշող Նազովրեցին ու Իր աշակերտները Բեթանիա գիւղին մօտերը այցելութիւն տային, կը գիշերէին Ղազարոսենց բնակարանը ուր կը գտնէին յօժարակամ հիւրընկալութիւն և սրտագրաւ բարեկամութիւն։

Հիւրասիրութիւն, ջերմութիւն և անկեղծ բարեկամութիւն յայտնող Ղազարոս յանկարծ կը հիւանդանայ։ Մարիամ և Մարթա, ճարահատ ու շփոթած, լուր կը ղրկեն անմահարար Դեղ Մարգարէին, որ գայ և բժշկէ Իր շատ սիրելի բարեկամը՝ իրենց Ղազարոս եղբայրը։ Լոյսի և կեանքի Ակնաղբիւր Յիսուս, փոխանակ աճապարելու և օգնութեան հասնելու խռոված ու այլայլած ընտանիքին, ինչպէս որ ըրած էր անցեալին Յայրոսի ընտանիքին, յարուցանելով անոնց 12 տարեկան պարմանուհին, կը յետաձգէ Իր այցելութիւնը դէպի Բեթանիա։

Յովհաննէս աւետարանագիր՝ իր Վարդապետին անմիջապէս Բեթանիա չ՛երթալը այսպէս կը պատմէ.

«Երբ Յիսուս լսեց թէ Ղազարոս հիւանդացած է՝
երկու օր եւս մնաց այնտեղ ուր կը գտնուէր»:

Ինչո՞ւ արդեօք Լուսեղէն Ձեռքերը որ բժշկած էին բազմաթիւ հիւանդներ, ախտաւորներ և կոյրեր, կը յետաձգէ Իր կարեկցութիւնը և ողորմագին Նայուածքը հիւրընկալ և հաճելի ընտանիքէն: Վերոյիշեալ հարցումը ուղղած են անհամար հաւատացեալներ աղօթքի ճամբով, հոգեկան հաղորդակցութեան թելերով հրաշքներու համատարած Ջօրութեան: Մեր ուղղած հարցումին պատասխանը կը գտնուի նոյն գլխուն 4-րդ համարին մէջ ուր կը կարդանք Յիսուսի անձնազոհ միտքը որ դիւրահասկնալի կը դարձնէ Հայր Աստուծոյ տեսլականը համայն մարդկութեան.

«Երբ Յիսուս լսեց՝ ըսաւ. "այդ հիւանդութիւնը մահա-
բեր չէ, այլ Աստուծոյ փառքին համար է, որպէսզի
անով փառաւորուի Աստուծոյ Որդին»--ԺԱ. 4:

Առանց Աստուծոյ ոչինչ **կրնայ** ընել մարդ, բայց առանց մարդու **ոչինչ կ՛ուզէ** ընել Աստուած: Աստուծոյ փնտռածը անձնանուէր հոգիներ են, որոնք անձնազոհօրէն կ՛ուզեն կամակատարները դառնալ բարեգութ Աստուծոյ: Մեր աղօթքները և աղերսները կրնան ուշանալ, սակայն երբեք անպատասխանի չեն մնար: Երբեմն դրական կերպով չեն պատասխանուիր և երբեմն ալ մեր յուսացածէն աւելի՛ նպաստաւոր և շահաբեր կը պատասխանուին: Աստուած կը փարատէ մեր մթաբնած խաւարը ու կը ծագէ այգալոյսող կեանքի և յոյսի արեգակը:

Մարիամ և Մարթա վշտահար և յուսահատ թաղած էին իրենց միակ եղբայրը Ղազարոս և հիասթափուած կը խորհէին թէ ինչո՞ւ համար իրենց Բարեկամ կարծած Նազովրեցի Մարգարէն անմիջական օգնութեան ձեռք չկարկառեց իրենց եղբօր: Թերահաւատութեան և կասկածի ստուերներու մէջ թաղուած երբ կու լային երկու քոյրերը, Մարթայի լուր հասաւ, թէ Յիսուս կու գայ: Երբ Մարթա լսեց որ Յիսուս կու գայ՝ Անոր ընդառաջ գնաց, բայց Մարիամ տունը նստած էր:

Մարթա մշտելով ու հրելով բազմութիւնը կը մօտենայ հրաշագործ Մարգարէին: Ուղեկորոյս հեծեծանքով ու խռովայոյզ ձայնով կը թախանձէ, ըսելով. **«Տէ՛ր, եթէ դուն հոս եղած ըլլայիր՝ իմ եղբայրս մեռած չէր ըլլար»:**

Մարթա՝ ժամանակը կամրջող Յաւիտենականին Ներկայութեան երբ հաւատքի զօրութիւն կը զգենու, կը շարունակէ իր պաղատանքը, յայտնելով հաւատք ու վստահութիւն Յիսուսի և կ՛ըսէ.

«Բայց հիմա ալ գիտեմ թէ, ինչ որ Աստուծմէ
ուզես, Աստուած կու տայ քեզի»:

Վերոյիշեալ խօսքերը հաւատքի և յոյսի աստղաշողեր են որոնք կը լուսաւորեն հաւատացեալի մը ներքնակամարը և կը բիւրեղացնեն անոր հոգեմտաւոր տեսանելիութիւնը:

Անընկուն հաւատաւ որ Մարթայի խոստովանանքը պատճառ եղաւ, որ Յաւերժաւանդ Խորհուրդ Յիսուս՝ Իր սրտի վառարանէն ի լոյս ընծայէ թանկագին մարգարիտ մը, ըսելով.

«Ես եմ Յարութիւնը և կեանքը. ան որ Ինծի՛ կը հաւատայ, թէպէտեւ մեռնի, պիտի ապրի»

Յիսուս Քրիստոսի վերոյիշեալ անմահական ճշմարտութիւն բացայայտնութիւնը անդենականի մասին, հաւատացեալները կը պարտին Մարթայի անխախտ հաւատին ու անխարդախ սիրոյն: Յարութեան և յաւիտենական կեանքի երաշխիքը ստանալէ յետոյ, Մարթա կը վազէ և անմիջապէս կ՛երթայ իր քրոջ Մարիամի և կամացուկ մը կ՛ըսէ անոր.

«Վարդապետը եկած է և քեզ կը կանչէ»:

Մարթայի վերոյիշեալ խօսքերը այնքա՜ն մեծարժէք ու թանկագին են, որ մի միայն հրաւիրեալը կրնայ հասկնալ: Յիսուս Քրիստոսի կողմէ կանչուիլը նշան է հանդիսութեան և ուրախութեան: Յիսուսի հրաւէրը դատաստանի կամ պատիժի համար չէ, այլ միայն ուրախութեան համար:

Յիսուս տակաւին Բեթանիա չէր հասած, այլ կը գտնուէր այնտեղ ուր Մարթա տեսակցած էր զԱյն: Այն Հրեաները, որոնք Մարիամի հետ տունն էին և կը մխիթարէին զայն, երբ տեսան թէ Մարիամ իսկոյն ելաւ ու գնաց՝ իրենք ալ գացին անոր ետեւէն. կը կարծէին թէ գերեզման կ՛երթայ, որ այնտեղ լայ, մինչդեռ Մարիամ գացած էր Յիսուսը տեսնելու: Հասարակութիւնը, ընդհանրապէս, սխալ կը հասկնայ հաւատացեալի մը արարքը կամ խօսքը: Ոչ միայն սխալ կը հասկնան, այլ կ՛ուզե՛ն սխալ հասկնալ:

Մարիամ փոխանակ գերեզման՝ մեռելներուն երթալու, գացած էր տեսնելու Մեծ Վարդապետը Յարութեան և անվիճելի Իրականութեան:

Յիսուս Քրիստոսի Մարդեղութեամբ՝ խաւարը կը փախչի, մէգը կը մեկնի, մառախուղը կը հեռանայ և աղջամուղջը կը սպառի ու մահացածներ կը կենդանածնին:

Մարիամ, տխուր բայց ոչ յուսահատ, կ՛իյնայ Յիսուսի ոտքերուն ու կ՛ըսէ տխրաթախիծ շեշտով մը.

«Տէ՛ր, եթէ այստեղ եղած ըլլայիր՝ իմ եղբայրս մեռած չէր ըլլար»:

Կեանքի բոլոր ոլորտները թափանցող Յիսուս երբ Իր շուրջը կը նայի, կը տեսնէ միայն լաց ու կոծ: Յաւերու դարման եղող Յիսուս փոխանակ բացատրելու Իր յապաղումը, հարցում մը կ՛ուղղէ Իր շուրջիններուն, ու կ՛ըսէ.

«Ո՞ւր դրիք զայն»:

Յիսուս երբ կու գայ գերեզման ու դէմ հանդիման կը գտնուի դաժան մահուան, որ կալանաւորած էր իր սիրելի բարեկամ Ղազարոսը, Յիսուս Ինքն ալ կու լայ: Ինչո՞ւ, որովհետեւ կենդանի հաղորդութեամբ Յիսուս կը փոխանցէ Իր պատգամները:

Բոլոր բազմութիւնը միատեղ կու գան գերեզման: Քարայր մըն էր ան և վրան քար մը դրուած, Յիսուս կանգնեցաւ իբրեւ Կամուրջ կեանքի և մահուան անլոյծ խորհուրդին առջեւ ու հրամայեց որ քարը մէկդի՛ ընեն: Մեռեալին քոյրը՝ Մարթա, ըսաւ Յիսուսի. "Տէ՛ր, հիմա արդէն նեխած պէտք է ըլլայ, որովհետեւ չորս օրէ ի վեր թաղուած է:"

Յիսուս պատասխանեց Մարթայի ըսելով. «**Քեզի չըսի՞, որ եթէ**

հաւատաս՝ Աստուծոյ փառը պիտի տեսնես»:

Մարդկային հաւատին և Յիսուս Քրիստոսի հաւատին տարբերութեան տեսանելիութիւնը՝ մէկը սահմանաւոր, իսկ միւսը անսահման, մէկը տարակոյսով խառն, իսկ միւսը անխառնակելի և անտարակուսանելի: Մէկը ստացական՝ իսկ միւսը ինքնաբուխ:

Մարդ արարածի մտածողութեան և դատողութեան սխալանքը կը կայանայ, ընդհանրապէս, թուանշաններու սխալ դրութեան մէջ:

Մարդկութեան բազմապատկութեան աղիւսակին մէջ ան կը սիրէ դնել թիւ մէկը, թիւ երկուբին տեղ (այսինքն՝ ստացականը փոխան ինքնաբուխի): Յիսուս Քրիստոս մեզմէ **կոյր հաւատք** և կոյր հնազանդութիւն չի պահանջեր: Որպէս անասուն մեր բերնին սանձ անցնելով Ի՛ր ուզած տեղը մեզ չի իջեր: Ան կ՛ուզէ ցոյց տալ մեր հաւատքին վաւերական խարիսխը տուեալներով ու փաստերով, բայց նախ կ՛ուզէ որ **հաւատա՛նք** և վստահինք Իրեն: Ճանչնա՛նք Զինք որպէս Տէր և Արարիչ: Ան ըսաւ հողաշէն մարմնի մէջ տատանող Մարթային.

« Քեզի չըսի՞, որ եթէ հաւատաս՝ Աստուծոյ փառը պիտի տեսնես»:

"Պիտի տեսնես Աստուծոյ փառը" հաւատիդ ապացոյցը պիտի դառնայ շօշափելի: Բայց նախ հաւատալո՛ւ ես: Նախ **"վերցուր քարը գերեզմանէն",** տարակոյսներդ, որոնք արգելք են հաւատիդ վերցուր, որպէսզի կենսանորոգ Լոյսը թափանցէ հոգւոյդ խորը և հաւատքի սերմերը ծլարձակուին սիրտիդ մէջ:

Երբ քարը վերցուցին գերեզմանի մուտքէն, Յիսուս դարձաւ կենարար Կամուրջը: Ոչ մետաղեայ կամ քարէ կամուրջ, այլ յոյսի և հաղորդութեան Կամուրջ: Ան կանգնեցաւ իբրեւ կեանքի՛ կամուրջը մահուան և յոյսի, միջեւ, ողբերգութեան և Աստուծոյ փառքին միջեւ:

Երկու հազար տարիներէ ի վեր, մարդկային ողբերգութիւնը ապրած Յիսուս, այսօր ալ կը կրկնէ Իր հրաւէրը բեզի և ինծի.

«Քեզի չըսի՞ , որ եթէ հաւատաս՝
Աստուծոյ փառը պիտի տեսնես»:

Հաւատալը, մարդուն շնորհուած մոգական գաւազանն է:
Հաւատալը՝ հաւատքն է Անհաւատալիին, ջերմօրէն ու խանդավառօրէն:
Վերլուծութեան և «բանականութեան» օրէնքներու չենթարկուող
ամենամեծ երեւոյթներէն մէկը **հաւատա՛լն** է, հաւատա՛լ Աստուծոյ
գոյութեան և Անոր Հայրութեան Քրիստոնեայի մը դերը, աշխարհի
մէջ՝

հաւատալ, տառապիլ և սպասել է:

Նոյեմբեր 28, 1999
Թորոնթօ

ՅԻՍՈՒՍ ԾԱԼԱԿԵՑ ԽԱՉԸ
ԴԷՊԻ ԳՈՂԳՈԹԱ

“Ո՜հ, Տէր Աստուած, այս ի՞նչ տեսարան և ի՞նչ ճակատագիր է” մրմնջեցին այն շրթները որոնք ունկնդրած էին Յիսուսի յորդորներուն և ականատես եղած Անոր հրաշագործութիւններուն: “Երա՞զ էր, թէ իրապէս Յիսուս կը տարուէր դէպի դատապարտեալներու վերջին հանգըրուանը”: Յիսուսը սիրողներ անակնկալի եկան երբ տեսան իրենց Վարդապետը որպէս մահուան դատապարտեալ մը: Որովհետեւ անոնք ազգայի՛ն ազատարար մը կը սպասէին. «Մենք կը յուսայինք որ Իսրայէլը ազատողը ինք պիտի ըլլար» Ղուկ. ԻԴ.21»

Ցաւալի է, որ Յիսուսի աշակերտներն ալ «հեռուէն կը հետեւէին» իրենց վախէն: Քանի մը խեղճ կիներ և Թերեւս Յովհաննէս աշակերտն ալ միայն մօտէն կրցան տեսնել այն հերոսական դիւցազներգութիւնը որ դարձակէտը պիտի կերտէր աշխարհի գաղափարաբանութեան:

Յիսուս չխաչուեցաւ որպէս յանցաւոր մը, գլուխը վար ծրէր, որ ծածկէ իր ամօթը և յանցանքը. **«Բանի որ այս մարդուն վրայ ոեւէ յանցանք չեմ գտներ»** ըսաւ Հռովմի արդարութիւնը: Յիսուս շալկեց խաչը հերոսաբա՛ր, որովհետեւ նպատակ և նախագիծ մը ունէր Ան: Տիեզերքի հովերն անգամ լռեցին երբզեփիւռին ալիքները տարածեցին ճշմարիտ Հերոսին սիրոյ խօսքերը որոնք դարէ դար կ՛արձագանգեն.

«Հայ՛ր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր
թէ ի՛նչ կ՛ընեն» --Յիսուս. Ղուկ. ԻԳ.34:

Միջոցի տարածութեան մէջ բազմաթիւ ձայներ լսուած էին դարաւոր անցեալին: Ձայներ և հայհոյանքներ վրէժխնդրութեան, սպառնալիքի, անէծքի և տանջանքի, բայց ոչ երբեք **թողութեան և ներումի**, ա՛յդ ալ ուղղուած ըլլար Ձինք չարչարողներուն: Ա՛յս էր ոգեկան հայեացքի այն դարձակէտը որուն ակնկառոյց կը սպասէին ստեղծուածները առաջին մէկ օրէն: Կայծակնափայլ հրեշտակներ, այդ փառաչեղ օրը, գլտորեցին մահուան տապանաքարը և Աստուած յարուց Իր Միածինը՝ յաղթական, ոչ թէ կոխկռտելով պահակ զինուորները, այլ ցոյց տալով անոնց Աստուծո՛յ արդարութիւնը, ողորմութիւն և **ՍԷՐԸ**:

Մինչեւ Յիսուսի խաչելութիւնը կը պանծացուէին բռնութիւնը, նիզակը և սուրը. որոնք դարեր շարունակ չկրցան բերել խաղաղութիւն մարդաշխարհի: Մարդիկ շարունակ ականատես եղած էին ժանիքաւորներու և անոնց հերոսութեան: Մինչեւ Յիսուսի յաղթական Յարութիւնը, կը փառաբանուէր բիրտ ուժը կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, թէ՛ առեւտրական և թէ՛ դիւանագիտական: Միայն աստուածայայտ լուսաւորումո՛վ մարդիկ պիտի փոխանակեն նիզակին ու սուրին զօրութիւնը, սիրոյ, թողութեան և հասկացողութեան: Որովհետեւ:

Մարդիկ կը նախընտրեն **ներկա՛ն** և չեն հաւատար յաւիտենական կեանքի: Եթէ Յիսուս Ինքն ալ չ՛ըլլար Հաւատաւորը Յարութեան և յաւիտենական կեանքի, պիտի դիմէր բիրտ ուժի որ շարունակէր ապրիլ քանի մը կարճ տարիներ եւս: Յիսուս ոչ միայն Հաւատաւորն է Յաւիտենական կեանքի, այլ դարձաւ այդ կեանքին Ռահվիրան ու հերոսաբար շալակեց խաչը: Ան ցոյց տուաւ անոնց որոնք պիտի հետեւէին Իրեն, թէ **Խաչի՛ Ճամբան** է որ կը տանի Յարութեան: Խաչի և անյիշաչարութեան ճամբան մահով չվերջանար, այլ Յարութեա՛ն և յաւերժութեա՛ն դափնեպսակով:

Սեպտեմբեր 10, 1990 Հռովմ, Իտալիա

ԱՆՆՄԱՆ ՅԻՍՈՒՍ

Բազմաթիւ կրօնքներ ունին իրենց աստուածները, սուրբերը աստուած-որդիներն ու մարգարէները, օրէնսդիր և հոգեփոխութեամբ վերամարմնացեալ առաջնորդները: Մի միայն Քրիստոսի Եկեղեցին է, որ կը հաւատայ անպարտելի՛ յաղթական Յարուցեալ Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի:

Անհաւատալի կարծուած, մեռելոց յարութիւնը ո՛չ տեսաբանական վարկած մըն է ոչ աւելորդաբանութիւն մը այլ անհերքելի իրողութիւն մը, որուն վկայութեան և ճշմարտութեան համար բոլոր վկայախօսները չարչարուեցան և աննկուն հաւատքով իրենց բայլերը ուղղեցին դէպի նահատակութիւն, որովհետեւ անպարտելի Յարուցեալը՝ Ի՛նք յարութեան շունչ փչած էր Իր հետեւորդներուն:

Մեռելոց Յարութիւնը հաւատացեալին անխորտակելի հոգեւոր Հայրենիքն է, խարիսխն է յոյսի, հիմն է հաւատքի և լուսաւոր հորիզոնը, որուն կը ճգտի ան աներեր հաւատքով: Հոգիի և յաւիտենականութեան հարցը **հոգեհուր հաւատքի** բոցով միայն հասկնալի է:

Հրաշափառ Յարութիւնը՝ տօներու գերագոյնն է ու ճանապարհը յարդագողի, որ մեղքի մէջ մահացածներն իսկ կը կենդանացնէ:

Յարութեան հաւատքի լուսաբացը ծնունդ առաւ
թախուր գերեզմանէն:

Յարութեան ծիածանաշող այգալոյսին՝ անցեալն
ու ապագան պիտի գրկախառնուին ու դառնան
յաւիտենական ներկան:

Յարութեան հրաշափառ առաւօտուն, շնորհքի և յոյսի
Յարութեան կամուրջի՛ն վրայ, պիտի ողջագուրենք մեր
սիրելի ննջեցեալները, որոնք հրաժեշտ առած էին մեզմէ
ի Տէր ննջելով:

Մեռելոց Յարութիւնը, վաղուան յոյսը և գոյատեւման
գրաւականը վաւերական է այսօր այնքան, որքան էր
երէկ և որքան պիտի ըլլայ նաեւ վաղը, որովհետեւ
Յիսուս Քրիստոս Ի՛ր Յարութեամբ փաստեց ու
ճշմարտապէս վկայեց ըսելով

**«Ես եմ Յարութիւնը և կեանքը. ան որ Ինձի՛
կը հաւատայ, թէպէտեւ մեռնի, պիտի ապրի»**--Յով. ԺԱ.25:

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:
Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի:

Մարտ 29, 1993
Թորոնթօ